

ΕΧΟΥΜΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΑΠΟ ΟΣΗ ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ

μητροπ. Άλεξ/πόλεως Ανθίμου
4ο Συνέδριο Έκπαίδευσης και Έρευνας
Ίατρικής Σχολής Δ.Π.Θ.
5 Μαΐου 2017
Ξενοδοχείο ASTIR EGNATIA

Έδωσα αυτόν τον τίτλο στην όμιλία μου, όχι για να κεντρίσω το ενδιαφέρον σας. Ένας τίτλος που «κεντρίζει», αν δεν ανταποκριθεί στο περιεχόμενό του, τότε απογοητεύει περισσότερο. Ο τίτλος σκοπεύει να μάς βοηθήσει -και πρώτον έμένα- να κατανοήσουμε κάποια πνευματικά μεγέθη του πολιτισμού μας μπροστά στα όποια στέκεται άπορημένος ο σύγχρονος άνθρωπος, μη γνωρίζοντας ποιο να έπιλέξει. Όμως, πρέπει να έπιλέξουμε, δεν γίνεται να το άποφύγουμε. Κι από την έπιλογή μας αυτή, θα έξαρτηθεί ή συνέχεια και ή ποιότητα του πολιτισμού μας.

Άς δοϋμε, λοιπόν, τί λέει ή Βίβλος για το πνευματικό μέγεθος τής θρησκείας.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ «ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ» ΣΤΗΝ Π.Δ.

[¹Στά 49 βιβλία τής Π.Δ., που γράφτηκαν σε χρονικό διάστημα 10 αιώνων, ο όρος «**θρησκεία**» (και «**θρησκεύειν**») συναντάται μόνο 7 φορές². Έπειδή νομίζουμε ότι ή Π.Δ. είναι το ιερό βιβλίο τής ιουδαϊκής θρησκείας, θα περιμέναμε να ήταν διάσπαρτη από πλούσιες άναφορές, θετικές και προτρεπικές προς το θρησκευτικό γεγονός. Κι όμως συμβαίνει το αντίθετο. Οι μάλλον φιλολογικές και παιδαγωγικές άναφορές στα 7 αυτά χωρία παρουσιάζουν άρνητική, άκρως άπορριπτική και άπωθητική έννοια, άφοϋ ή θρησκεία χαρακτηρίζεται ως βλαπτικό γεγονός για την πνευματική ζωή του ανθρώπου και γι' αυτό οι πιστοί καλοϋνται να είναι έπιφυλακτικοί άπέναντι σε κάθε μορφής θρησκευτικότητα, όπως πρέπει να κάνουν και άπέναντι στην είδωλολατρεία. Η Π.Δ. συμβουλεύει τους ανθρώπους να μην παγιδεύονται στην «**άπάτη**» τής θρησκείας και τής θρησκευτικής έξουσίας. Θεωρεί ότι οι άνθρωποι θρησκεύουν όταν «**πλανηθοϋν**» και θρησκευόμενοι όδηγοϋνται στη λατρεία φθηνών ειδώλων³. Είναι «**λογικό όν**» ο άνθρωπος, όμως, το «**άσεβές**

ἔθος» τῆς θρησκευτικότητας μπορεῖ τελικὰ νὰ τὸν ἐκτρέψει σὲ «πλάνη» καὶ «ἀπάτη». Κι ἐνῶ διὰ μέσου τῆς θρησκευτικότητας ἐπιδιώκει ἕναν ἔντιμο καὶ ἀξιοπρεπῆ βίο μὲ σκοπὸ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια τῆς προσωπικότητός του, μπορεῖ νὰ καταλήξει νὰ βιώσει αἰσθήματα ντροπῆς καὶ «αἰσχύνης»⁴.

Ἡ θρησκεία περιγράφεται ὡς «ἀρχὴ παντὸς κακοῦ» γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἐπειδὴ πολλές φορές θεσμοθετήθηκε νομικά, ἔγινε ἐπίσημο κρατικὸ «ὄργανο» καὶ ἀπολυταρχικὸς «νόμος» γιὰ τὴν ἄσκηση τῆς ἐξουσίας ἀπὸ «τυράννους» ἄρχοντες⁵. Γι' αὐτό, ἡ ἀνθρωπότητα στὴν πορεία της, χρειάζεται νὰ ἐπιδιώξει τὸ «τέλος» τῆς θρησκείας καθ' ὅσον τοῦ φαινομένου αὐτοῦ «πέρας ἐστίν»⁶.

Κατὰ συνέπεια, γιὰ τὴν Π.Δ., ἡ πρακτικὴ τοῦ «θρησκεύειν», ἀντὶ νὰ θεραπεύει τὸν ἄνθρωπο, ἀντὶ νὰ τὸν ὑψώνει πνευματικὰ καὶ νὰ τὸν ὀδηγεῖ πρὸς τὸ καλὸ καὶ τὸ ἀγαθό, οὐσιαστικὰ τὸν ταπεινώνει καὶ τὸν εὐτελίζει. Λειτουργεῖ στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν λαῶν ἀρνητικά, δὲν συμβάλλει θετικὰ στὴν παιδεία καὶ στὸν πολιτισμὸ καὶ ὁ συντηρητισμὸς τῆς «θρησκείας» σχεδὸν πάντα χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τίς δυνάμεις ἐξουσίας μὲ σκοπὸ τὴν πνευματικὴ δούλωση τῶν ἀνθρώπων].

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ "ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ" ΣΤΗΝ Π.Δ.

[Υπάρχει ὅμως στὴν Π.Δ. ἕνας ἄλλος ὅρος, ὁ ὅρος «ἐκκλησία» (καὶ «ἐκκλησιάζειν»). Οἱ ἀναφορὲς σ' αὐτὸν εἶναι 103, ἐντυπωσιακὰ πολλές καὶ ιδιαίτερα ἐνδιαφέρουσες]. Δὲν θὰ ἀναφερθῶ σὲ σχετικὰ χωρία, θὰ σημειώσω μόνο ὅτι, γιὰ τὸν Ἰσραὴλ τὸ σημαντικὸ ἦταν νὰ βίωνε τὸν Θεὸ παρόντα στὴν κοινωνικὴ καὶ ἐθνικὴ ζωὴ του. Ὅμως, ὁ Ἰσραὴλ ἐπὶ αἰῶνες ἦταν περιπλανώμενος, ὁπότε κι ὁ Θεὸς του δὲν εἶχε ναό. [Γι' αὐτὸ ὁ ἀποκλειστικὸς χῶρος ὅπου ὁ Θεὸς συναντοῦσε τὸ λαὸ του, ἦταν ὁ «οἶκος τῆς ἐκκλησίας» δηλ. ὅπουδῆποτε βρισκόταν συγκεντρωμένος ὁ λαὸς του].

Ὁ Ἰσραὴλ μπροστὰ στὴν χονδροειδῆ πανθεΐα ποὺ τὸν περιέβαλε, ἄρχισε νὰ νοιώθει ὑπεροχὴ γιὰ τὴν ἐκλεπτισμένη μονοθεΐα του καὶ καλλιέργησε γιὰ τὸν ἑαυτό του τὴν αὐτοσυνειδησία τῆς [«ἐκλεκτικότητος», ὅτι ἦταν μιὰ «ἐκκλησία» κλειστὴ, τῶν ὀλίγων «ἐκλεκτῶν» καὶ «καθαρῶν», περιχαρακωμένη μέσα στὸ γεωγραφικὸ, ἐθνικὸ καὶ θρησκευτικὸ ὀρίζοντα τοῦ λαοῦ του].

Αὐτὴ ἡ νοοτροπία ἐνισχύθηκε τὸν 10ο αἰῶνα π.Χ. ὅταν ὁ Σολομὼν ἔκτισε τὸν θαυμαστὸ ἐκεῖνο Ναὸ στὰ Ἱεροσόλυμα, ὁπότε ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἀπέκτησε σταθερὸ ἱερό, δίπλα στὸ πολιτικὸ καὶ ἐθνικὸ κέντρο τοῦ λαοῦ του. Ἔτσι, ἡ ἐξαιρετικὴ ἐμπειρία τοῦ μοναδικοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποία εἶχε ἀποκτήσει ὁ Ἰσραὴλ ἐξ

ἀποκαλύψεως (στούς πατριάρχες, στο Σινᾶ κλπ), μετεξελίχθηκε πρώτα σὲ θρησκευτικὸ φαινόμενο⁷, ἔπειτα σὲ ἱστορικὸ μόρφωμα καὶ γρήγορα σὲ μηχανισμό ἀσκήσεως κοσμικῆς ἐξουσίας μὲ ἐπένδυση θρησκευτικῆ.

[Ἀντίθετη σὲ αὐτὴν τὴν κλειστὴ ἀποκλειστικότητα, ἦταν, τὰ κηρύγματα τῶν προφητῶν τῆς Π.Δ., τὰ ὁποῖα ἄρχισαν νὰ ἀνοίγονται πρὸς τὸν ὑπόλοιπο κόσμον καὶ νὰ μιλοῦν γιὰ σωτηρία «**λαῶν πολλῶν**» καὶ ἐθνῶν, ποὺ σημαίνει ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ λόγος τῶν προφητῶν -μὲ τελευταῖο τὸν Ἰωάννη Βαπτιστή- ἦταν ἐλεύθερος λόγος, ἀνοιχτὸς⁸ λόγος, ἀφυπνιστικὸς, προσκλητήριος λόγος καὶ ἀπευθυνόταν στὴν «**ἐκκλησία τῶν ἁγίων**»⁹, στὴν «**ἐκκλησία τῶν ὁσίων**»¹⁰, στὴν «**ἐκκλησία τῶν πιστῶν**»¹¹ καὶ ὄχι ἀποκλειστικὰ στὸν ἐθνικὸ Ἰσραήλ].

Ἡ σύγκρουση ἦταν ἀναπόφευκτη, γι' αὐτό, [οἱ προφήτες στὰ ἱστορικὰ κείμενα τῆς Π.Δ. παρουσιάζονται νὰ μιλοῦν καὶ νὰ δραστηριοποιοῦνται σὰν νὰ βρίσκονται ἐκτὸς «**θρησκείας**», ὅπωςδήποτε νὰ μὴν ἀνήκουν στὸ ἱερατεῖο καὶ νὰ διαφωνοῦν τελείως μὲ τὶς ἀπόψεις τῆς θρησκευτικῆς ἱεραρχίας]. Ὁ Χριστὸς, τὸ βράδυ τῆς Μεγ. Δευτέρας, παίρνει θέση σ' αὐτὴν τὴν σύγκρουση, [τάσσεται ὑπὲρ τοῦ προφητικοῦ κηρύγματος καὶ ἐξαπολύει ἐκεῖνα τὰ φοβερὰ «**οὐαὶ**» πρὸς ὅσους «**ἐφόνευσαν τοὺς προφήτας**» καὶ κατέστησαν τὴν ἱερὴ πόλη τῶν Ἱεροσολύμων «**πόλιν δολοφόνων**»¹². Τὸ ἱερατεῖο τῶν Ἱεροσολύμων τὸν κατηγορήσε ὡς «**προφήτη**» καὶ «**ἀποστάτη**»¹³].

«ΘΡΗΣΚΕΙΑ» & «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ΣΤΗΝ Κ.Δ.

[Στὴν Κ.Δ. οἱ λέξεις «**θρησκεία**» (καὶ «**θρησκεύειν**») συναντῶνται μόλις 4 φορές¹⁴. Οἱ ἀναφορὲς κι ἐδῶ ἔχουν ἀρνητικὴ στάση καὶ ἔντονο μειωτικὸ καὶ κριτικὸ χαρακτήρα γιὰ τὴν θρησκεία. Μὲ κορυφαῖο τὸν Ἀπόστολο Παῦλο νὰ ὀνομάζει τὴν πατρῶα θρησκεία του -ἀλλὰ καὶ τὴν δική του μέχρι τὸ ὄραμα στὴ Δαμασκὸ- «**ἀπάτη**» καὶ «**αἵρεση**»¹⁵.

Ὅμως, ἡ λέξη «**ἐκκλησία**» (καὶ «**ἐκκλησιάζειν**») στὴν Κ.Δ. βρίσκεται σὲ εὐρύτατη χρῆση καὶ ἀπαντᾷ σὲ 115 χωρία, μὲ ἰδιαίτερο θεολογικὸ καὶ σωτηριολογικὸ ἐνδιαφέρον]. Ἡ «**ἐκκλησία**» ἐμφανίζεται ὄχι σὰν κάτι νέο, ποὺ μόλις ἰδρύθηκε, ἀλλὰ σὰν κάτι ποὺ ὑφίστατο πρὶν ἀκόμα τὴν δημιουργία τοῦ κόσμου. «**Διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ**» [ἀποκαλύφθηκε στὸν κόσμον μὲ διπολικὴ δυναμικὴ λειτουργία στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ, στὸν κόσμον τῶν ἀνθρώπων καὶ στὴ χώρα τῶν Ἁγίων, τῶν Ὁσίων καὶ τῶν Ἀγγέλων, συνεχίζει τὴν ἐσχατολογικὴ πορεία της μέχρι τὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ

κόσμου αλλά και με βεβαία προοπτική ότι θα συνεχίσει να υπάρχει και στην όγδοη ημέρα της Δημιουργίας.

Ἡ «**ἐκκλησία**» τῆς Κ.Δ. ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ἀκόμα, ἐμφανίζεται σὰν ἕνα πνευματικὸ μέγεθος, πρωτόγνωρα οἰκουμενικὸ μέσα στὴν ἀνθρωπότητα, νὰ προσκαλεῖ στοὺς κόλπους τῆς πιστοῦς, τόσο ἀπὸ τὸν ἰουδαϊκὸ ὅσο καὶ ἀπὸ τὸν ἐθνικὸ κόσμο], «**Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἐλαμίται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, Κρήτες καὶ Ἄραβες**»¹⁶. [Ἴχει συνείδηση ὅτι κατὰ τὴν φύση τῆς εἶναι Ἐκκλησία Μία, Ἁγία καὶ Καθολικὴ, μὲ προορισμὸ νὰ ἐνσωματώσει στὸ ἱστορικὸ σῶμα τῆς ὅλα τὰ ἔθνη, τοὺς λαοὺς καὶ τὶς φυλὰς τῆς γῆς. Ἐπιδιώκει νὰ κατασταθεῖ μέσα στὸν κόσμον, διαχρονικὰ οἰκουμενικὴ καὶ γεωγραφικὰ παγκόσμια, ἀγκαλιάζοντας σωτηριολογικά¹⁷ ὅλη τὴν κτίση.

Ἡ χριστιανικὴ ἔννοια τῆς λέξεως «**ἐκκλησία**» διαφέρει ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἔννοια]. Στὴν ἀρχαία Ἀθήνα μέλη τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου ἦταν μόνο οἱ ἄνδρες ἐλεύθεροι πολῖτες, ὄχι οἱ γυναῖκες οὔτε οἱ δοῦλοι. Κάτι τέτοιο γιὰ τὴν χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἦταν ἀσφυκτικὸ, ἀφοῦ «**ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος, οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ**»¹⁸. Ὅποτε ἡ «**εὐχαριστιακὴ σύναξις**» τῶν χριστιανῶν, στὴν ὁποία μετέχουν ὅλοι ἀνεξαιρέτως, συγκροτεῖται ὡς ἔκφραση τῆς ἐνότητος ὅλων καὶ τῆς κοινῆς πορείας τοὺς πρὸς τὴν βασιλεία τοῦ Θεοῦ¹⁹ μὲ σκοπὸ τὴν σωτηρία τοῦ «**σύμπαντος κόσμου**».

Οἱ χριστιανοὶ ἀμέσως ἀντιδιαστέλλουν τὴν προοπτικὴ τους μὲ τοὺς «**ἐθνικοὺς**». Οἱ «**ἐθνικοὶ**» ἦταν τὸ «**μέρος**» ἐνῶ οἱ χριστιανοὶ ἔβλεπαν τὸν ἑαυτὸ τους στὴν ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ τοῦ «**ὄλου**». Ὅταν ὁ Μεγ. Ἀθανάσιος γράφει «**Κατὰ ἐθνικῶν**» ἐννοεῖ ὅσους μέσα στὴν Ῥωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία δὲν μπορούσαν νὰ ἀπεμπλακοῦν ἀπὸ τὴν κλειστὴ, ἐθνικιστικὴ, ἀπομονωτικὴ νοοτροπία τους, μπροστὰ στὸ ἐνοποιητικὸ, ἀνοιχτό, εὐρύχωρο οἰκουμενικὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου ποὺ τοὺς χωροῦσε ὅλους. Δὲν τοὺς ἀνεχόταν ἀπλῶς, ἀλλὰ τοὺς προσλάμβανε πλήρως.

Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία, στὶς ἀπαρχές τῆς, καταγράφηκε στὴν ἱστορία ὄχι σὰν θρησκεία (μὲ ὅρια, ὅρους εἰσδοχῆς, καθηκοντολόγιο μελῶν καὶ θρησκευτικὴς ὑποχρεώσεις), ἀλλὰ σὰν μιὰ ἐνοποιὸς ἀνοιχτὴ καὶ ἐλεύθερη συμμετοχὴ σ' ἕνα παγκόσμιο ὄραμα: ποιὸ ἦταν αὐτό; ἢ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγκαθίδρυση τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Χριστιανὸς θεωρεῖτο ὁποῖος ἀπλῶς ὁμολογοῦσε ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦταν ὁ σωτῆρας καὶ λυτρωτῆς.

Ἱερὸ βιβλίον δὲν ὑπῆρχε, ἡ Ἐκκλησία ἀπλῶς κατέγραφε σὲ κείμενα τὶς ἐμπειρίες τῆς. Ὅσα εἶχαν ἀκούσει οἱ πιστοὶ ἀπὸ τὸν Ματθαῖο, τὰ κατέγραψαν ὡς τὸ «**κατὰ Ματθαῖον**» εὐαγγέλιον. Ὅσα εἶχαν ἀκούσει ἄλλοι πιστοὶ ἀπὸ τὸν Λουκᾶ, τὰ

κατέγραψαν ως τὸ «κατὰ Λουκᾶν» κ.ο.κ. Στὸ «κατὰ Ἰωάννην» σημειώνεται ὅτι **«ἔστι καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία»²⁰**. Καὶ ἡ Ἐκκλησία θεώρησε γνήσια ὅσα ἦταν ἀποδεκτὰ **«παντοῦ, πάντοτε καὶ ὑπὸ πάντων»**, δηλ. ὅσα ἀπολάμβαναν παγκοσμιότητα, διαχρονικότητα καὶ καθολικότητα.

Τὰ λέω αὐτὰ γιὰ νὰ καταλάβουμε πόση δυσκολία βιώνουν σήμερα, σοβαροὶ καὶ ἐπιπέδου μουσουλμάνοι, γιὰ νὰ ἀποδείξουν ὅτι δὲν ἔχουν καμμία σχέση μὲ τὰ τζιχαντιστικὰ κηρύγματα τοῦ Κορανίου. Καὶ δὲν εἶναι εὐκόλο, ἐπειδὴ τὸ Κοράνι ἔχει ἀνυψωθεῖ σὲ ἱερό, δηλ. θεόσταλτο βιβλίο. Γι' αὐτὸ καὶ καμμιά ἰσλαμικὴ Χώρα, ἐπίσημα καὶ δυναμικά, δὲν ἔχει καταδικάσει τὸ τζιχάντ, ἀφοῦ ὁ ἱερός πόλεμος εἶναι κεφάλαιο τοῦ Κορανίου.

Νὰ πῶ καὶ παράδειγμα ἀπὸ τὸν χριστιανικὸ κόσμο· ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία ἀντιδρῶντας τότε δίκαια στὶς αὐθαιρέσιες τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας, ἀπεμπόλησε τελείως τὴν ἱερὰ Παράδοση καὶ κράτησε μόνο τὴν Ἁγία Γραφή. Σήμερα διαπιστώνεται ὅτι ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία δυσκολεύεται νὰ συμβάλει στὸ νὰ ἀπαντηθοῦν κοινὰ ποιμαντικὰ προβλήματα τῶν χριστιανῶν μας, (σχετικὰ μὲ τὴν γενετική, τὴν βιοηθικὴ κλπ), ἀφοῦ ἡ Ἁγία Γραφή δὲν μιλάει γι' αὐτά.

Ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι τὸ ἱερό καὶ ἅγιο βιβλίο τῆς Ἐκκλησίας, ὅμως, ἡ Ἐκκλησία εἶναι παραπάνω, ἡ Ἐκκλησία εἶναι ζωὴ καὶ ἡ ζωὴ δὲν χωράει σὲ κανένα βιβλίο, ἡ ζωὴ εἶναι σὰν τὸ ζυμάρι, ποὺ ὅταν φουσκώσει, βγαίνει ἀπὸ τὴν πινακωτή!

Γι' αὐτό, οἱ Ὀρθόδοξοι λέμε ὅτι: **«δὲν ἔκανε τὸ Εὐαγγέλιο τὴν Ἐκκλησία, ἡ Ἐκκλησία ἔκανε τὸ Εὐαγγέλιο»**. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου τὸ διαχειρίζεται ἡ Ἐκκλησία (ἀνάλογα μὲ τὰ ποιμαντικὰ ζητήματα κάθε τόπου). Ἡ Ἐκκλησία ἐρμηνεύει τὸ Εὐαγγέλιο (προσαρμόζοντάς το σὲ κάθε ἐποχή). Ἡ Ἐκκλησία διαστέλει τὴν ἐρμηνεία τοῦ Εὐαγγελίου (μὲ βάση τὸ πνεῦμα του, ὅταν τὸ «γράμμα» του **«σιωπᾶ»**). Γράφει ὁ Μεγ. Βασίλειος: **«πολλὰ ἀπεσιώπησεν ἡ Γραφή, τὸν ἡμέτερον νοῦν γυμνάζουσα»²¹**.

Κλείνω τὴν παρένθεση γιὰ νὰ συμπληρώσω ὅτι· οἱ ἀνοιχτοὶ ὀρίζοντες τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἀπέκλεισαν τὴν πρόσληψη ὅσων καλῶν στοιχείων εἶχε ὁ κόσμος πρὶν τὸ Χριστὸ ἢ μετὰ τὸν Χριστό. Σημειώνω τὴν χαρακτηριστικὴ φράση τοῦ Ἁγίου Ἰουστίνου, τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος: **«ὅσα εἰπώθησαν ἀπὸ ὁποιοῦνδήποτε καὶ εἶναι καλά, εἶναι καὶ δικά μας, τῶν χριστιανῶν»²²**.

Τὴν οἰκουμενικὴ αὐτὴ φύση τῆς Ἐκκλησίας, κατέδειξε ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὴν ἀρχή, μὲ τὴν ἐκλογή τῶν μαθητῶν του. [Οἱ 11 ἀπὸ τοὺς 12 προερχόταν ἀπὸ τὴν **«Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν»**, μιὰ περιοχὴ χωρὶς τὶς δεσμεύσεις τῆς θρησκείας τοῦ νότου, περιοχὴ ὅπου διακινουῦνταν ἰδέες καὶ προσδοκίες γιὰ τὸ μέλλον. Ὁ 12ος ἦταν ὁ

Ίουδας, προερχόταν από την Ίουδαία, εξέφραζε ζηλωτικά μιὰ στείρα παράδοση με έντονες τάσεις έγκοσμιοκρατικοῦ καὶ ἔθνικοῦ μεσσιανισμοῦ] καὶ τελικὰ δὲν μπόρεσε νὰ ἀνοιχτεῖ στὸ νέο κόσμο τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖο ἐπαγγέλληκε ὁ Χριστός. Στὴ συνέχεια, οἱ ἑπτὰ Διάκονοι, ἰσραηλίτες ὅλοι, [ὅμως με θαυμάσια ὑποδομὴ ἑλληνικῆς παιδείας καὶ οἰκουμενικότητος καὶ ὅλοι με ἑλληνικὰ ὀνόματα, ἀπετέλεσαν τὴν βάση γιὰ τὴν νέα γενεὰ τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ].

Ἀπὸ τὰ πρῶτα τῆς βήματα, ἡ Ἐκκλησία, κινδύνευσε νὰ ὑποδουλωθεῖ μέσα σὲ θρησκευτικότητα, ὅταν προέκυψε τὸ ζήτημα: περιτομὴ ἢ ἀκροβυστία; Οἱ 12 Ἀπόστολοι θεωροῦσαν ὡς προϋπόθεση τοῦ βαπτίσματος τὴν περιτομὴ. Σὲ σοβαρὴ καὶ μακροχρόνια σύγκρουση με τοὺς 12 ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πέτυχε τὸ ἀντίθετο: βάπτισμα κατ'εὐθείαν. Ὁ ἑλληνομαθὴς Παῦλος γνώριζε καλὰ ὅτι ὁ ἑλληνιστικὸς κόσμος δὲν θὰ καταδέχονταν μιὰ τέτοια πράξη· ὅμως, τὸ σημαντικότερο ἀποτέλεσμα τῆς συγκρούσεως αὐτῆς ἦταν ὅτι ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, ἔβγαλε τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν ἐβραϊκὴ τῆς μήτρα καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἀναπτύχθηκε τελείως ἐλεύθερος καὶ ὄχι ὡς ἰουδαϊκὴ αἵρεση.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἀλήθεια, γιὰτὶ ἀντέδρασε στὸ Χριστιανισμὸ ἢ, κατὰ τὰ ἄλλα, ἀνεκτικὴ στὰ θρησκευόμενα Ρώμη; Τί πείραζε νὰ ἐνταχθεῖ μιὰ παραπάνω θρησκεία στὸ μωσαϊκὸ τῆς Αὐτοκρατορίας; Γιατὶ ἐνόχλησε ἕνας ἐπὶ πλέον θεός, ὁ Ναζωραῖος, μέσα στὸ πάνθεο τῆς Μεσογείου; Ἐνόχλησε, ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶχε θρησκευτικὰ στεγανά, ποὺ σίγουρα θὰ νοθευόταν ὅταν ἐρχόταν σὲ ἐπαφὴ με τὶς ἄλλες θρησκείες. Ἡ Ἐκκλησία προσκαλοῦσε ὅλους ἀνεξαιρέτως (κυρίως τοὺς καταφρονεμένους), προκειμένου νὰ ἐγκαθιδρύσει μιὰ «**πολιτεία τοῦ Θεοῦ**», ποὺ ἀκόμα καὶ σὰν ἀπλὸ ἐνδεχόμενο, κλόνιζε τὸ Ρωμαϊκὸ Imperium. Ἐνόχλησε ὁ Ναζωραῖος, ἐπειδὴ ἦταν ἕνας Θεὸς ποὺ δὲν ζητοῦσε θυσίες καὶ προσφορές, ἀλλὰ πρόσφερε τὰ πάντα μέχρι ποὺ προσφέρθηκε κι ὁ ἴδιος.

Ὁ Μεγ. Κων/νος διέβλεψε αὐτὴν τὴν δυναμικὴ καὶ γιὰ νὰ μὴν ἐκπνεύσει ἡ Αὐτοκρατορία του ζήτησε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία φιλὶ ζωῆς. Καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν τὸ ἀρνήθηκε. Οἱ προθέσεις τοῦ Ἰσαποστόλου Ἁγίου ἦταν καλές, ὅμως ἀγκάλιασε τὴν Ἐκκλησία τόσο σφικτὰ ποὺ τῆς στέρησε τὸ ὄξυγόνο. Τὴν ἔκανε αὐτοκρατορικὴ θρησκεία καὶ σίγουρα ἦταν θέλημα τοῦ Θεοῦ, νὰ δοκιμάσει ἡ Ἐκκλησία τὸν τρίτο πειρασμὸ τοῦ Χριστοῦ. Ἡ χιλιόχρονη Αὐτοκρατορία μας ἔζησε ἀτελείωτες φορὲς αὐτὴν τὴν σύγκρουση. Ἡ Ἐκκλησία πάλευε νὰ κρατηθεῖ στὸν ἀκραιφνῆ πνευματικὸ

της ρόλο (οι περισσότεροι άγιοι της περιόδου αυτής πέθαναν σε έξορία ή σε διωγμούς) και άντιδρώντας στην έκκοσμικευμένη θρησκευοποίηση καλλιέργησε τον μοναχισμό. Πολλές φορές, όμως, υπέκυπτε και γινόταν τὸ δεκανίκι τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας. Οἱ Αὐτοκράτορες υπέγραφαν τὰ Πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καθιστώντας τα Νόμους τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐξασφάλιζε, μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, τὴν ἐπικράτηση τοῦ δόγματός της. Νὰ ποῦμε ὅμως τὴν ἀλήθεια, δὲν ἦταν μόνο ἡ διαύγεια τοῦ δόγματος ποὺ συνεῖχε τὴν Ἐκκλησία, ἦταν ποὺ κολακευόμασταν νὰ βάζουμε «τὴν ἄκρη τοῦ παπουτσιοῦ μας» στὸ Παλάτι. Βλέπετε, οἱ αὐτοκρατορικὲς δυναστεῖες ἔρχονταν καὶ παρέρχονταν ὅμως ἡ Ἐκκλησία ἀκλόνητη διαπίστωνε «**ὅτι τελικὰ ὁ θρόνος πάντοτε θὰ ὑποκλίνεται μπροστὰ στὸ ἀλτάρι**»²³.

Παρ' ὅλα αὐτά, ἡ Ἐκκλησία κατόρθωσε σ' ἐκεῖνα τὰ 1000 χρόνια νὰ ἐνώσει τὸ ψηφιδωτὸ τῶν λαῶν τῆς Αὐτοκρατορίας μὲ συνδετικὸ κρῖκο τὴν Ὁρθόδοξη Πίστη. Γράφει ἡ Ἄννα ἡ Κομνηνὴ: «**στοὺς λαοὺς ποὺ πλησίαζαν ἀπειλητικὰ τὰ σύνορά μας, στέλναμε πρῶτα τοὺς ἱεραποστόλους γιὰ νὰ τοὺς θαμπώσουμε μὲ τὸ μεγαλεῖο τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἄν δὲν τὰ κατάφερναν οἱ ἱεραπόστολοι, τότε στέλναμε τὸ στρατό μας**».

Ὅμως, ἐδῶ πρέπει νὰ σταματήσω τὴν ἀναδρομὴ. Ἐπίτηδες παραλείπω τὰ «καλύτερα» (ἐπειδὴ πονοῦν ἀκόμα καὶ γυρεύουν λύτρωση) γιὰ νὰ ῥθῶ στὸ σῆμερα.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ἢ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

Γιὰ ὅσους ἐνδιαφέρεσθε, ἐτυμολογικά, ἡ λέξη θρησκεία προέρχεται ἀπὸ τὸ Θραξ/Θρακός: «**παρὰ τὴν τῶν Θρακῶν ἐπιμέλειαν τὴν πρὸς τὸ θεῖον καὶ τὴν Ὁρφέως ἱεουργίαν· οὗτοι γὰρ πρῶτον ἐξεῦρον τὴν περὶ τὸ θεῖον εὔνοιαν**»²⁴.

Σήμερα στὸν πλανήτη μας, ἡ «**θρησκευτικότητα**» εἶναι «**ἐπικίνδυνη**». Εἶναι ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος γιὰ ἐθνικὲς διεκδικήσεις, γιὰ πολιτικὲς ἀπάτες καὶ γιὰ κοινωνικὲς ἐξεγέρσεις. Τὸ εἶδαμε αὐτὸ καὶ στὴν Πατρίδα μας, πολλές φορές ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση μέχρι σήμερα, τὸ βλέπουμε, ὅμως, καὶ τώρα σὲ πολλὰ μέρη τῆς γῆς. Οἱ θρησκεῖες δὲν ἔχουν μετριοπάθεια, γι' αὐτὸ, ὅταν οἱ ποικίλες διαφορὲς παρουσιάζουν θρησκευτικὸ μανδύα, τότε γίνονται ἐξοντωτικοὶ θρησκευτικοὶ πόλεμοι.

Ὁ σύνολος πολιτισμὸς μας βρίσκεται σὲ μιὰ ἀρένα, ἔτοιμος νὰ βιώσει τὴν ἱστορικὴ του σύγκρουση. Φοβᾶμαι νὰ σκεφτῶ τὸν συλλογισμό τοῦ Samuel Huntington²⁵, γι'

αυτό καλύτερα να πῶ ὅτι ὁ πολιτισμός μας βρίσκεται σ' ἓνα ἱστορικό σταυροδρόμι. Πρέπει νὰ ἐπιλέξει.

Ἡ δυτική πλευρὰ τοῦ πλανήτη θεωρεῖ ὅτι οἱ θρησκεῖες ὑποδαυλίζουν τὶς ὅποιες δὴποτε ἀντιπαλότητες. Γι' αὐτό, ἡ Ἀμερική ἐπιδιώκει, ἀνοιχτὰ πλέον, ἓνα θρησκευτικὸ συγκρητισμὸ καὶ μιὰ μείωση τῆς παρεμβατικότητος τῶν θρησκειῶν, ὅμως, μέσα στὴ νύχτα τοῦ ἀμερικανικοῦ ὄνειρου κάποιοι ξυπνοῦν καὶ μαστορεύουν ἐφιάλτες. Ἡ Εὐρώπη καμώνεται τὴν οὐδετερόθρησκη, ὅμως, τὶς χιλιάδες σελίδες τῶν παναθρωπίνων διακηρύξεων τῆς, κάποιοι τὶς κάνουν προσάναμμα γιὰ τὴν φωτιὰ ποὺ συνδαυλίζουν.

Οἱ κάτοικοι τῆς ἄλλοτε πνευματέμφορης ἀνατολῆς, σήμερα ὑποβλέπουν τὸν κόσμον μας καί, φυσικά, δὲν ἀποροῦμε. Τὰ φῶτα τοῦ πολιτισμοῦ μας δὲν διέλυσαν τὶς τραυματικὲς τοὺς ἀποικιοκρατικὲς μνῆμες καὶ ἡ ἐκθαμβωτικὴ δημοκρατία μας δὲν εἰσχώρησε πίσω ἀπὸ τὶς κοινωνικὲς μπούργκες τοὺς.

Στὴ γειτονική μας Χώρα, οἰκοδομεῖται σοβαρὰ καὶ συστηματικὰ ἓνα πρωτόγνωρο ἐκκοσμηκευμένο Ἰσλάμ. Γι' αὐτό, στὴν προσπάθεια τοῦ Recep Tayyip Erdoğan δυναμικὰ συμπαρίστανται οἱ ΗΠΑ-Ἰσραὴλ καὶ διακριτικὰ ἡ Εὐρώπη, προκειμένου -εὐχόμεστε καὶ ἐλπίζουμε- τὸ νέο σχῆμα ποὺ θὰ διαδεχθεῖ τὸ σημερινὸ τουρκικὸ ἔθνος-κράτος νὰ λειτουργήσῃ ὡς μοντέλο γιὰ τὸν ὑπόλοιπο ἰσλαμικὸ κόσμον. (Ἀνησυχῶ ποὺ δὲν μᾶς ἀπασχολοῦν, ἀκόμα, οἱ ἀναπόφευκτες ἐπιπτώσεις αὐτοῦ τοῦ δύσκολου τοκετοῦ τῆς γείτονος, στὴν δική μας ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἐθνικὴ πραγματικότητα).

Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες, τὴν ἱστορικὰ θρησκευοποιημένη Ὁρθοδοξία τοὺς, τὴν προτιμοῦν νὰ φοράει ἄσπρες μπλοῦζες καὶ ὄχι μαῦρα ράσα. Ἄν ἡ Ἐκκλησία ἀναλάβῃ τὸν κύριον ρόλον τῆς, τότε γίνεται σὰν ...τὸν ἀδένα τοῦ προσάτη· **«ὅταν εἶναι ἤρεμος μοιάζει νὰ ἔναι ἄχρηστος, ὅταν δημιουργεῖ προβλήματα, ἐπιβάλλεται ἡ ἀφαίρεσή του»!** Ὄταν ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀνακατεύεται, ὅλοι τὴν ἀγαποῦν. Ὄταν ζητήσῃ λόγον ἢ διεκδικήσῃ, τότε ὅλοι ἐνίστανται καὶ κραδαίνουν **«χωρισμοὺς»** καὶ **«διακριτοὺς ρόλους»**.

Ἔτσι ἢ ἀλλιῶς, ἐπικρατεῖ **«...ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου, ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ»²⁶.**

Καὶ ἐπειδὴ, δὲν εἶναι καλὸ νὰ φοβᾶται ὁ ἄνθρωπος· γι' αὐτό, χρειάζεται θάρρος ὄχι θράσος, προσεκτικότητα ὄχι προκλητικότητα, ἀποφασιστικότητα ὄχι σπασμωδικότητα²⁷.

Θέλω νὰ πῶ: φτάνει ἡ θρησκεία καὶ ἡ θρησκευοποίησις τῶν λαῶν, χρειαζόμαστε ἐπείγοντως διεύρυνση τοῦ πολιτισμοῦ μας σὲ «ἐκκλησιασμό»!

Έδω θα περιοριστώ μόνο στην εύθνη της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας -τὴν ὁποία γνωρίζω καὶ βιώνω- καὶ βλέπω νὰ ξαναζεῖ, μετὰ ἀπὸ τόσους αἰῶνες, τὴν ἴδια σύγκρουση νὰ μαίνεται πάλι. Νὰ βρίσκεται στὸ ἴδιο ἀπορημένο σταυροδρόμι ποὺ προανέφερα.

Τί θὰ κάνουμε;

Νὰ συνεχίσουμε νὰ ὑπηρετοῦμε θρησκευτικὰ τὸν κάθε Ἰσραὴλ μὲ τὸν ὁποῖο ἔθνικὰ συνυπάρχουμε ἢ νὰ ἀνοιχτοῦμε σὲ ἐκκλησιασμό λαῶν, φυλῶν καὶ γλωσσῶν, προτείνοντας τὸ δικό μας ὄραμα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς;

Νὰ μείνουμε γαντζωμένοι στὶς κατὰ τόπους ἔθνικες παραδόσεις μας ἢ νὰ γίνουμε ζύμη ποὺ θὰ ζυμώσει τὸν σημερινὸ ἄζυμο κόσμο;

Νὰ ἐξηγηθῶ μὲ παραδείγματα:

Ἄν ἡ ρωσικὴ Ἐκκλησία ἐπιμένει στὸ **«εἴμαστε πρῶτα Ρῶσοι κι ἔπειτα Ὁρθόδοξοι»**...

Ἄν οἱ Ἱεραποστολὲς μας συνεχίσουν νὰ κλωνοποιοῦν τὴν ἑλληνορθοδοξία...

Ἄν φοβόμαστε νὰ συμμετάσχουμε μὲ αὐτοπεποίθηση σὲ μιὰ Ἁγία καὶ Μεγάλὴ Σύνοδο...

Ἄν ὁ λόγος μας δὲν εἶναι κύρια καὶ μόνο εὐαγγελικὸς καὶ ἐκκλησιολογικὸς...

(...θὰ ἤθελα νὰ πῶ **«καὶ προφητικὸς»**, δηλ. ἀφυπνιστικὸς καὶ προσκλητήριος, ὅμως δὲν τὸ λέω, ἐπειδὴ σήμερα, ἡ ὑψηλὴ βιβλικὴ ἔννοια τῆς προφητείας διασύρεται ὡς φοβικὴ μελλοντολογία!

Ἄν, τέλος, περιορίσουμε τὴν Ἐκκλησία μόνο σὲ κοινωνικὸ ρόλο...

Τότε, θὰ τὴν καταστήσουμε ἀλάτι ποὺ ἔχει μωρανθεῖ καὶ «εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων»²⁸.

Πολλοὶ ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἐκκλησιαστικούς, φοβόμαστε ἓνα τέτοιο μετέωρο βῆμα, ἐπειδὴ μᾶς χρειάζεται περισσότερη πίστη.

Βλέπω, ὅμως, ὅτι ἔφτασε ἡ ἱστορικὴ ὥρα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἴμαστε στὸ μέσον δυὸ ἄτεγκτα θρησκευτικὰ ἀντιμαχομένων στρατοπέδων στὸν πλανήτη, μὲ ἓνα σημαντικὸ πλεονέκτημα στὰ χέρια μας. Ἐνῶ τὸ Ἰσλάμ, τὸν χριστιανισμό τῆς Δύσεως τὸν ταυτίζει μὲ τὶς Σταυροφορίες, ἐμᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους, δὲν μᾶς θεωρεῖ **«σταυροφόρους»**, ἐπειδὴ γνωρίζει πολὺ καλά, ὅτι οἱ Σταυροφορίες κατέστρεψαν καὶ τὸν δικό μας πολιτισμό.

Ὅμως, χρειαζόμαστε πίστη στὸ Χριστὸ καὶ στὴ δραστηκότητα τοῦ Εὐαγγελίου:

Να κρατάμε τους τύπους, μόνο σαν όδοδεΐκτες τῆς οὐσίας.

Να ζοῦμε τὴν Παράδοσή μας σαν ζωντανὴ πείρα τῶν πατέρων μας κι ὄχι σαν νεκρὸ παρελθόν.

Να ζοῦμε τὴν «κατὰ Χριστὸν» ζωὴ μας σαν δωρεά, χωρὶς ἐγωϊσμοὺς καὶ ἀποκλειστικότητες.

Να ὁμολογοῦμε τὴν Πίστη μας, μὲ τὶς ἱστορικές νίκες τῆς ἀλλὰ καὶ τὶς ἱστορικές ἧττες τῆς.

Να φωτίζει τὸ δρόμο μας τὸ γράμμα τοῦ Εὐαγγελίου πού, ὅμως, θὰ μοσχοβολᾷ πνεῦμα.

Να ἀναπαύουμε συνειδήσεις, νὰ ξεφορτώνουμε φορτία δυσβάστακτα, νὰ προσφέρουμε λύσεις καὶ διεξόδους. **«Στὰ ἀναγκαῖα ἐνότης, στὰ διαφορούμενα ἐλευθερία, σὲ ὅλα ἀγάπη»²⁹.**

Να γίνουμε «λατρεύουσα κοινότητα» καὶ ὄχι προσωπικὸ δεδομένο πού «ἐκπληρώνει τὰ θρησκευτικὰ του καθήκοντα».

Να ἐγκαταλείψουμε τὴν χλιαρότητα καὶ νὰ εἴμαστε αὐτὸ πού εἴμαστε.

Να κοινωνήσουμε ὡς πρόσωπα μεταξύ μας κι ἔπειτα νὰ τολμήσουμε νὰ κοινωνήσουμε τὸν Θεό.

Να ἐπιθυμήσουμε τὸν Παράδεισο ὡς κοινὴ κατοικία ὄλων, χωρὶς ἀποκλεισμοὺς.

Να ἐπιδιώξουμε τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ «ἐπὶ τῆς γῆς».

Ἵπάρχουν δίπλα μας ἄνθρωποι καὶ λαοί, πού παλεύουν εἴτε μὲ τὴν πίστη τους εἴτε μὲ τὴν ἀπιστία τους. Ἐκεῖ πού βρίσκονται, στὰ τάρτατα τῆς ὑπαρξιακῆς ἀβύσσου, ὀρμάει σαν σίφουνας ὁ Θεὸς γιὰ νὰ τοὺς βρεῖ καὶ νὰ τοὺς συντροφεύσει, ὅσο τὸ ἀντέχουν, ἔστω καὶ γιὰ λίγο. Ἄν δὲν εἴμαστε κι ἐμεῖς ἐκεῖ, δίπλα τους, θὰ χάσουμε αὐτὴν τὴν συνάντηση μὲ τὸ Θεό.

Αὐτὰ τὰ ἄλματα, καμμιά θρησκευτικότητα δὲν μπορεῖ νὰ τὰ διδάξει, καμμιά θρησκεία δὲν μπορεῖ νὰ τὰ ἐπιβάλλει.

Μόνο ἡ γνήσια ἐννοια τῆς «ἐκκλησίας» μπορεῖ νὰ μᾶς τὰ ἐμπνεύσει³⁰!

Ἡ ἔκπτωση τῆς Ἐκκλησίας σὲ θρησκευτικὴ ὀργάνωση, ἡ θρησκευιοποίηση τοῦ Εὐαγγελίου σὲ μορφὴ ἐξουσίας εἶναι ὁ χειρότερος ἱστορικὸς πειρασμὸς μας. Συνιστᾷ αἵρεση στὴ χειρίστη μορφὴ τῆς ἐκκοσμίκευσης καὶ ὀδηγεῖ τὴν Ἐκκλησία σὲ πνευματικὸ θάνατο. Γι' αὐτὸ εἰπώθηκε πολὺ κομψᾶ, ὅτι **«Ἡ Ἐκκλησία γίνεται, ὅταν ἀνοίγεται»³¹.**

Χρειάζεται πρώτα να πεισθούμε, ότι: **«έκκλησία και θρησκεία είναι δύο πραγματικότητες ασύμβατες και ασυμβίβαστες, μεταξύ τους, όπως ή ζωή και ο θάνατος, όπως ή ελευθερία και ή αναγκαιότητα, όπως ο έρωτας και ή ιδιοτέλεια»**. Στο χώρο αυτών των δύο κόσμων **«δέν υπάρχει περιθώριο συμβιβασμού. Η μιὰ πραγματικότητα αναιρεί την άλλη»**.

Η Κ.Δ. βεβαιώνει ότι ή Έκκλησία του Χριστού ως ιστορική πραγματικότητα δέν είναι **«έκ του κόσμου τούτου»**, αλλά αναμφίβολα λειτουργεί και ένεργεί **«έν τῷ κόσμῳ»**. Η Έκκλησία έκ τῆς φύσεώς της δέν είναι κόσμος], αλλά στοχεύει στο να προσλάβει και να σώσει τόν κόσμο.

Όταν στην Έκκλησία λέμε **«να σώσει»**, έννοοῦμε δυο πράγματα: να άπαλλάξει τις ψυχές μας από τις άμαρτίες και να μάς άποδείξει ότι θα άναστηθοῦν τὰ σώματά μας. Κι αυτό είναι μερτικό όλων των ανθρώπων, όλοκλήρου τῆς κτίσεως.

Η Έκκλησία προσεύχεται χωρίς έξαιρέση για όλους και για όλα. Κανέναν δέν άποποιείται, οὔτε αυτούς που τήν πολεμοῦν. Όλους τούς θεωρεί παιδιά της, σ' όποια θρησκεία, φυλή ή κατάσταση κι αν βρίσκονται. Όλους τούς θεωρεί δικούς της, άκόμα κι αυτούς που δέν τὸ ξέρουν ή δέν τὸ θέλουν! Για όλους έχει στασίδι στους Ναούς της και δέν τὸ καταργεί, μέχρις ότου έρθουν και άνεβοῦν για να ξαποστάσουν. Για όλους άνεξαιρέτως λειτουργεί: όμως από σεβασμό στην ελεύθερη ανθρώπινη βούληση, κοινωνεί μόνο όσους άνταποκρίθηκαν δια του βαπτίσματος στο κάλεσμά της. Για όλους πονάει, κανέναν δέν έχθρεύεται. Η άγκαλιά του Χριστού παραμένει άνοιχτή, και μήν τυχόν νομίσει κανείς ότι δέν έχει θέση μέσα στην άγκαλιά εκείνη, γιά αυτό ο Έσταυρωμένος τήν κάρφωσε άνοιχτή επάνω στο ξύλο. Ήταν εκείνη τήν, μοιραία για τήν ανθρώπινη ὕπαρξη, Μεγ. Παρασκευή, τότε που στο βράχο του Γολγοθά, επάνω στο Σταυρό, ο ίδιος ο Θεός, ένάντια στο Θεό, πήρε τὸ μέρος του ανθρώπου για πάντα.

Υπάρχουν ιστορικά δεδομένα που μπορούν να μάς βοηθήσουν να άπαντήσουμε στην μονόδρομη ιστορική πρόκληση που ὑψώνεται μπροστά μας:

Κάποτε, ή Ρωμαϊκή Αύτοκρατορία άπέτυχε να ένώσει τούς λαούς της (έπειδή τὸ προσπάθησε μόνο με τήν ισχύ των όπλων).

Πρόσφατα, ή Εὐρωπαϊκή Ένωση άπέτυχε να ένώσει τούς λαούς της (έπειδή τὸ προσπάθησε μόνο με οίκονομικά κριτήρια).

Μέχρι τώρα, δέν έκτιμήθηκε άρκούντως σοβαρά, ο πνευματικός παράγοντας, και ξέρετε; τὸ πνεῦμα όσο παραθεωρείται, τόσο πιὸ άπαιτητικό γίνεται.

Σήμερα, που ως μόνη έλπίδα, ανατέλει στον εὐρωπαϊκό όρίζοντα ή όμοσπονδιοποίηση των κρατων, ἄς μήν επαναληφθοῦν οι ίδιες έλλείψεις. Ο λόγος

τοῦ Μαχάτμα Γκάντι εἶναι χαρακτηριστικός: «ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνήκει σὲ ὅλον τὸν κόσμον καὶ εἶναι κρίμα πὺ οἱ χριστιανοὶ ἰδιοποιήθηκαν τὴν ἱστορία του γιὰ τὴ χριστιανικὴ θρησκεία μόνο».

Πιστεύω ὅτι χρειάζεται νὰ ἐπιδεικνύουμε λιγότερη τυπικὴ θρησκευτικότητα καὶ περισσότερο φρόνημα ἐκκλησιαστικῆς προσληπτικότητος (κάτι πὺ στὴν πράξη ἐφαρμόζουμε οἱ Ἕλληνες Ὁρθόδοξοι: στὴν ἀποδοχὴ τῶν λαθρομεταναστῶν καὶ προσφύγων).

Ὅμως αὐτὸ τὸ Ὁρθόδοξο φρόνημα, ὡς ἀνθρωπιστικὴ τακτικὴ, νὰ γίνεῖ κάλεσμα γιὰ πνευματικὴ σύγκληση (ἐξαιρετικὰ συμβατὸ μὲ τὴν οἰκουμενικότητα τοῦ Εὐαγγελίου), ὥστε νὰ βοηθήσει τοὺς ἀνθρώπους τοῦ καιροῦ μας νὰ ζήσουν!

Αὐτὸ τὸ κάλεσμα μόνο ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ τὸ κάνει, ἐπειδὴ κράτησε στὴ δομὴ της τὴν ἔννοια τοῦ μυστηρίου, δὲν μπλέχτηκε σὲ θρησκευτικοὺς πολέμους, κι ἂν θρησκευιοποιήθηκε καὶ ἐθνικοποιήθηκε, τὸ ἔκανε γιὰ νὰ διακονήσει πληρέστερα τοὺς λαοὺς πὺ ὑπηρετεῖ.

Ἀνάχωμα, σ' αὐτὴν τὴν μόνη ἐλπίδα, θὰ εἶναι ἡ θρησκευτικὴ μας νοοτροπία. Ὅμως, ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ εἶναι πιά ἐπιτακτικὸς καὶ δὲν σηκώνει παρερμηνεῖες, ὥστε νὰ ἀξιωθεῖ ὁ κόσμος νὰ γίνεῖ «ἐκκλησία», νὰ ἀξιωθεῖ ὁ κόσμος νὰ γίνεῖ «μία ποιμνὴ εἰς ποιμνὴν»³².

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- ¹ Τὰ ἐντὸς τῶν ἀγκυλῶν ποὺ ἀπαντοῦν στὸ κείμενο ἔχουν ληφθεῖ ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ καθηγ. Γεωργίου Πατρῶνου μὲ θέμα: Χριστιανισμός: Ἐκκλησία ἢ θρησκεία; Ἔκδ. 89,5 Ρ/Σ Ἐκκλησίας.
- ² Σοφ. Σολομ. 11,15· 14,16· 14,18· 14,27. Σοφ. Σειράχ 22,5· καὶ Δ΄ Μακ. 5,6· 5,13.
- ³ Σοφ. Σολομ. 11,15: "πλανηθέντες ἐθήρσκουον ἄλογα ἐρπετὰ καὶ κνώδαλα εὐτελεῖ".
- ⁴ Σοφ. Σειράχ 22,5.
- ⁵ Σοφ. Σολομ. 14,16.
- ⁶ Σοφ. Σολομ. 14,27.
- ⁷ Μαρκ. 15,1.
- ⁸ Α΄ Βασ. 19,20.
- ⁹ Ψαλμ. 88,5.
- ¹⁰ Ψαλμ. 149,1.
- ¹¹ Α΄ Μακ. 3,13.
- ¹² Ματθ. 23,13-38.
- ¹³ Ματθ. 11,9· 14,5· 21,11.
- ¹⁴ Πραξ. 26,5· Κολοσ. 2,18· Ἰακ. 1,26 καὶ 1,27.
- ¹⁵ Πραξ. 26,5.
- ¹⁶ Πραξ. 2 - 11
- ¹⁷ Ρωμ. 16,4.
- ¹⁸ Γαλ. 3, 28.
- ¹⁹ Α΄ Κορ. 11, 18.
- ²⁰ Ἰω. 21,25.
- ²¹ Μ. Βασιλείου, «Ὁμιλία εἰς τὴν Ἑξαήμερον», ΡG 29, 33B.
- ²² Β΄ Απολ. 13,4: "ὅσα οὖν παρὰ πᾶσι καλῶς εἴρηται ἡμῶν τῶν χριστιανῶν εἰσιν".
- ²³ *Dungue il trono piegare donra sempre all' altar*: G.Verdi, don Carlo III,1 Πράξη 3η Μέρος 1ο Σκηνή 2η.
- ²⁴ Thomas Gaisford s.t.p. ETYMOLOGICON MAGNUM LEXICON ἐκδόσεις ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ σελ.455.
- ²⁵ Χάντινγκτον Σάμιουελ, *Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (Ἡ Σύγκρουση των Πολιτισμῶν και η Επαναδιαμόρφωση της Παγκόσμιας Τάξης).
- ²⁶ Λουκ. 21,25-26.
- ²⁷ Π.Κανελλόπουλος στὴν Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων, προεκλογικὰ Ὀκτώβριος 1981.
- ²⁸ Ματθ. 5,13.
- ²⁹ Ἱεροῦ Αὐγουστίνου Ἰππῶνος: "In necessariis unitas, in dubiis liberts, in omnibus caritas".
- ³⁰ Πόσο νυχτωμένη εἶναι ἡ ἄποψη τῆς κ. Λίλας Σταμπούλογλου, ὅταν γράφει: "Ἡ Ἐκκλησία εἶναι πάνω ἀπ'τὰ κεφάλια τῶν δικαστῶν, πάνω ἀπ'τὰ κεφάλια τῶν ἀσθενῶν στὰ νοσοκομεῖα, πάνω ἀπ'τὰ κεφάλια τῶν μαθητῶν στὰ σχολεῖα καὶ τώρα θὰ εἶναι πάνω ἀπ'τὰ κεφάλια τῶν ἐπιβατῶν τοῦ μετρό. Ἡμαρτον, πιά, Ἀθήνα εἴμαστε ἢ Μπαχρέϊν; Πόση ἐκκλησία σηκώνει μιὰ εὐρωπαϊκὴ χώρα;" (ἠλεκτρον. σελίδα Protagon).
- ³¹ Παπαθανασίου Θανάση, ἐκδόσεις "ἐν πλῶ".
- ³² Ἰω. 10,16.